

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

**Nota van antwoord bij
Natura 2000-beheerplan
Duinen en Lage Land Texel (002)**

**Beantwoording inspraakreacties op
Ontwerpbeheerplan januari 2016**

Datum   Juni 2016

Colofon

Deze nota van antwoord is een uitgave van het Ministerie van Economische Zaken in samenwerking met Provincie Noord-Holland en Ministerie van Infrastructuur en Milieu.

Ministerie van Economische Zaken
Directie Natuur & Biodiversiteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC Den Haag
Postbus 20401 | 2500 EK Den Haag

Loket van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)
088-0424242
infobeheerplannenN2000@rvo.nl

Inhoud

Deel A: Inleiding—4

Deel B: Inspraakreacties—6

- 1 Algemene zienswijze op alle plannen waddengebied—6**
- 2 Algemene zienswijze op de plannen van de eilanden—12**
- 3 Proces, communicatie en beleid—15**
- 4 Activiteiten (gebruik), instandhoudingsdoelen, onderbouwing maatregelen—16**
  - 4.1 Activiteiten (gebruik)—16
  - 4.2 Instandhoudingsdoelen—22
  - 4.3 Onderbouwing maatregelen—24
  - 4.4 Sociaal economische aspecten—28
- 5 Uitvoeringsprogramma en monitoring—28**
  - 5.1 Wijze van uitvoering maatregelen—29
  - 5.2 Borging van maatregelen—29
  - 5.3 Verwachte schade door maatregelen—29
  - 5.4 Monitoring—30
- 6 Ambtelijke wijzigingen—30**

Deel A: Inleiding

Inleiding en leeswijzer

In deze nota van antwoord beantwoordt de staatssecretaris van Economische Zaken, Gedeputeerde Staten van Provincie Noord-Holland, het Ministerie van Infrastructuur en Milieu en het Ministerie van Defensie, het bevoegd gezag voor het Natura 2000-gebied Duinen en Lage Land van Texel, de zienswijzen (inspraakreacties) op het ontwerpbeheerplan Duinen en Lage Land van Texel. Het ontwerpbeheerplan beschrijft om welke bijzondere natuurdoelen het in dit Natura 2000-gebied gaat en met welke maatregelen deze doelen behouden kunnen worden.

Het bevoegd gezag heeft het ontwerpbeheerplan ter inspraak aangeboden om kennis te kunnen nemen van reacties en ideeën naar aanleiding van de voorstellen die in het beheerplan staan. De reacties zijn in deze nota van antwoord verwerkt. In dit document is de argumentatie terug te lezen waarom zienswijzen wel of niet tot aanpassing van het beheerplan hebben geleid.

Proces

De inspraakprocedure is aangekondigd met een kennisgeving in de Nederlandse Staatcourant op 14 januari 2016. Van 14 januari tot en met 25 februari 2016 was het mogelijk om een zienswijze in te dienen op het ontwerpbeheerplan. Tijdens deze periode konden belanghebbenden schriftelijk, via internet of mondeling reageren op de plannen. Op 30 november 2015 is er een informatieavond georganiseerd in het Gemeentehuis Texel op Texel. Tijdens deze avond was er een informatiemarkt waar deskundigen rondliepen voor de beantwoording van vragen en waar informatiemateriaal ter beschikking werd gesteld.

Inspraak

De staatssecretaris ontving op de aangeboden stukken in totaal reacties van zes insprekers. Dit betroffen reacties van één individuele agrariër, vier (belangen)organisaties en één overheidsorganisaties.

De meeste reacties gaan over de activiteiten (gebruik), de instandhoudingsdoelstellingen, de maatregelen en sociaal economische aspecten.

Zienswijzen PAS-gebiedsanalyse

De PAS gebiedsanalyse heeft separaat van het Natura 2000-beheerplan ter inzage gelegen. Zienswijzen op de PAS-gebiedsanalyse zijn in het kader van dat traject beantwoord en hebben mogelijk geleid tot aanpassingen aan de gebiedsanalyse. De antwoorden op de PAS-gebiedsanalyse staan in de 'Nota's van Antwoord, Zienswijzen op het ontwerp Programma Aanpak Stikstof' d.d. 1 juli 2015 en de partiële herziening van de PAS 15 december 2015 en zijn te vinden op de website

<http://pas.natura2000.nl>. Per 1 juli 2015 is de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) in werking getreden. Zienswijzen op hoofdstuk 5 en PAS gerelateerde zienswijzen van het ontwerp Natura 2000-beheerplan zijn in deze nota van antwoord beantwoord met een verwijzing naar de 'Nota van Antwoord, Zienswijzen op het Programma Aanpak Stikstof'.

Vervolprocedure

Na verwerking van de resultaten van de inspraak en bestuurlijk overleg over het ontwerpbeheerplan stelt het bevoegd gezag het beheerplan Duinen en Lage Land Texel definitief vast. Tegen het besluit om het beheerplan vast te stellen, is beroep mogelijk bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Het beheerplan wordt in principe vastgesteld voor een periode van zes jaar. In die periode worden de ontwikkelingen in het gebied en de resultaten van de maatregelen gevolgd. Aan het einde van de looptijd van het beheerplan volgt een evaluatie die informatie levert voor het volgende beheerplan. Het beheerplan kan met maximaal zes jaar worden verlengd.

Leeswijzer

Voor het beantwoorden van de zienswijzen zijn in deze nota van antwoord alle vragen, opmerkingen, suggesties, adviezen en aanbevelingen geordend naar thema. Elk thema is vervolgens behandeld in een apart hoofdstuk en verder onderverdeeld in paragrafen per onderwerp. Per onderwerp zijn de betreffende inspraakreacties in zwarte tekst weergegeven, met daaronder in een cursief blauw lettertype de antwoorden van het bevoegd gezag. Bij inspraakreacties die hebben geleid tot een aanpassing van de tekst in het uiteindelijke beheerplan, is dit in het antwoord met een vet lettertype aangegeven.

In deze nota van antwoord zijn zienswijzen geanonimiseerd verwoord. Eensluitende zienswijzen zijn samengevoegd en van een antwoord voorzien.

Deel B: Inspraakreacties

In hoofdstuk 1 en 2 wordt ingegaan op een algemene zienswijze die respectievelijk op alle plannen voor het Waddengebied (Waddeneilanden, Noordzeekustzone en Waddenzee) en de plannen voor de Waddeneilanden is ingediend en dus ook relevant is voor het Natura 2000-gebied Duinen en Lage Land van Texel. De inspraakreacties die specifiek op het Natura 2000-gebied Duinen en Lage Land van Texel zijn ingediend, zijn vanaf hoofdstuk 3 gegroepeerd naar een aantal thema's. De ingebrachte zienswijze(n) wordt eerst omschreven. Daaronder staat in een *cursief blauw lettertype* het antwoord vermeld. Bij inspraakreacties die hebben geleid tot een aanpassing van de tekst in het uiteindelijke beheerplan, is dit in het antwoord met een **vet lettertype** aangegeven.

1 Algemene zienswijze op alle plannen waddengebied

Z24-D0

Insprekers blijven zich grote zorgen maken over de staat van de natuur in het Waddengebied en zijn het niet eens met de indruk die gewekt wordt uit dit algemene deel, dat de Natura 2000-instandhoudingsdoelen gehaald zullen worden. De natuurorganisaties zijn van mening, dat voor herstel van de natuur in het waddengebied veel grotere inspanningen nodig zijn dan nu in de beheerplannen worden voorgesteld.

Wij onderschrijven dat er om alle instandhoudingsdoelen duurzaam te behalen in ieder geval op langere termijn meer nodig zal zijn aan maatregelen dan wat er nu voor de 1^e beheerplanperiode op de rol staat in alle plannen. Dit blijkt bijvoorbeeld ook duidelijk uit de tabellen van hoofdstuk 8 van het beheerplan Waddenzee waarin het doelbereik van de instandhoudingsdoelen is weergegeven. In de 1^e beheerplanperiode is er gekozen om vooral in te zetten op 'het tegengaan van verdere verslechtering' van de instandhoudingsdoelen conform de prioritering uit paragraaf 1.4 van het beheerplan Waddenzee. Na evaluatie volgen meer maatregelen in de 2^e planperiode. Een aanzet hiertoe is reeds gegeven in paragraaf 6.3 van het beheerplan Waddenzee.

Z24-D1

Inspreker stelt dat de beheerplannen meer dan vier jaar te laat zijn vastgesteld. De aanwijzingsbesluiten voor deze gebieden zijn al in februari 2009 vastgesteld, volgens de Natuurbeschermingswet hadden de beheerplannen dus al in februari 2012 moeten zijn vastgesteld. Inspreker is van mening dat hierdoor vier belangrijke jaren verloren zijn gegaan waarin de noodzakelijke maatregelen ter verbetering van de natuur en ter bereiking van de instandhoudingsdoelen achterwege zijn gebleven.

Door verschillende oorzaken, en met name het tot stand komen van Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), zijn de beheerplannen later gereed gekomen dan de hiervoor gestelde termijn. Er is in de afgelopen periode hard gewerkt aan het opstellen van de PAS gebiedsanalyses voor de Waddenzee en Waddeneilanden welke (deels) onderdeel uitmaken van de beheerplannen. Uit de gebiedsanalyses zijn extra natuurherstelmaatregelen op de Waddeneilanden naar voren gekomen. De vertraging heeft dus wel geleid tot een breder pakket aan maatregelen die in de eerste beheerplanperiode uitgevoerd gaan worden. In de

tussentijd is niet gewacht met het opstarten van maatregelen. Een aantal maatregelen uit het beheerplan Waddenzee is al in gang gezet, zoals een aangepast kwelderbeheer langs de noordkust van Groningen, de pilot registratie vaste vistuigen en het herstel van het vogeleiland Griend. Voor wat betreft de data van soorten zal gekeken worden naar de meest recente beschikbare data bij de particuliere gegevens leverende organisaties. Op basis van deze data zal dan naar opnieuw gekeken worden naar het beheerplan en de te nemen maatregelen. Een zelfde aanpak geldt mutatis mutandis voor de huidige activiteiten. In de plannen zelf de data integraal actualiseren zou teveel inzet vragen.

Z24-D2

Inspreker stelt dat de onderzoeken van het bestaand gebruik, die ten grondslag liggen aan de beoordeling van de effecten, als gevolg van de lange procedure inmiddels zijn verouderd en geactualiseerd hadden moeten worden teneinde een voldoende betrouwbaar beheerplan te kunnen vaststellen.

Zie ook het antwoord op vraag Z24-D1. Daarnaast geldt voor de Waddenzee het volgende:

Tussen vaststelling van de nadere effectenanalyses (NEA) Waddenzee en vaststelling ontwerpbeheerplan liggen enkele jaren. In het ontwerp beheerplan is reeds uitgegaan van recentere informatie met betrekking tot staat van instandhouding (trend, aantallen e.d.) van de natuurwaarden waarvoor de Waddenzee is aangewezen (geactualiseerde doeluitwerking Waddenzee, december 2014). Hierdoor zijn in het ontwerpbeheerplan Waddenzee al actualisaties doorgevoerd ten aanzien van het doelbereik en eventuele knelpunten met mogelijke oplossingen. Inmiddels zijn de vogelaantallen t/m 2014 (SOVON) bekend. In het definitieve beheerplan Waddenzee hebben deze gegevens na controle niet geleid tot een nieuwe actualisatie.

Er zijn geen aanwijzingen bekend dat het huidige gebruik in alle plannen wezenlijk is gewijzigd en dat het beheerplan hiervoor aangepast dient te worden. Een uitzondering hierop vormt het toegenomen onderhoudsbaggerwerk in de vaargeulen van de Waddenzee, met name in de veerbootroute Holwerd-Ameland. Voor het baggeren en verspreiden van baggerspecie in de Waddenzee is een nieuwe passende beoordeling opgesteld, waarvan de uitkomsten (effectanalyse en aanvullende voorwaarden) in het definitieve beheerplan zijn meegenomen.

Z24-D3

Inspreker stelt dat bij het herstel van de natuurwaarden van de betrokken Natura 2000-gebieden meer ambitie en daadkracht om tot herstel te komen moet worden getoond:

1. Dit zou op zijn minst moeten blijken uit het voornemen in de eerste beheerplanperiode alle instandhoudingsdoelstellingen te bereiken en niet uitsluitend de verslechtering een halt toe te roepen.
2. De inspreker onderschrijft de visie en het toekomstbeeld uit het beheerplan volledig, maar is van mening dat deze niet zijn doorvertaald in het verder ontwerp voor het beheerplan. De inspreker ziet dan ook graag, dat de visie en toekomstbeeld vertaald wordt in het verdere beheerplan Waddenzee en dat een dergelijke visie en doorwerking ook deel gaan uitmaken van de zes overige beheerplannen.
3. Daarnaast dienen de ontwikkelingen in de Waddenzee in een breder, internationaal perspectief gezien te worden. Het feit dat het Waddengebied van wereldbelang is voor trekvogelpopulaties dient een plek te krijgen in de strategie en ambitie voor het natuurbeheer van het Waddengebied.

Zie ook het antwoord op Z24-D0

*Strikt genomen leggen Vogel- en Habitatrichtlijn geen tijdstermijnen op aan de Lidstaten waarbinnen de door deze richtlijnen na te streven natuurdoelen dienen te zijn bereikt. Dit gegeven ligt aan de basis van de aanpak om zeker in de eerste beheerplanperiode verdere achteruitgang te doen stoppen. Ook dient het beheerplan nadrukkelijk rekening te houden met andere, niet altijd aan natuurbelangen parallel lopende sociaal-economische belangen. Tenslotte is lang niet in alle gevallen waarin het met een natuurdoel niet goed gaat, in voldoende mate bekend waar het nu precies aan schort, zodat ook niet duidelijk is aan te geven wat er qua maatregelen effectief aan gedaan kan worden (denk hierbij bv. aan het door indiener gegeven voorbeeld van het achterblijven van de kraamkamerfunctie van de Waddenzee voor vis). Ten aanzien van het internationaal perspectief van het Waddengebied: doelen zijn op nationaal niveau vastgesteld, daar dient het Natura 2000-beheerplan zich dan ook primair op te focussen. De internationale betekenis van de Waddenzee is in de landschapsecologische beschrijving van het beheerplan Waddenzee inderdaad onderbelicht, met name voor de miljoenen trekvogels die tijdelijk gebruik maken van het gebied. **Onder de kop 'De belangrijkste natuurkenmerken van het gebied' nemen we aanvullende tekst op ter illustratie van dit aspect.***

Tekstwijziging, aanvulling (in beheerplan Waddenzee):

Steltlopers en watervogels uit broedgebieden gelegen in een wijd arctisch en boreaal gebied van Canada, Groenland, Scandinavië, Rusland en oostelijk Siberië tot voorbij het Taymir schiereiland gebruiken de (inter)nationale Waddenzee als overwinteringsgebied of als pleisterplaats op weg naar overwinteringsgebieden langs de westkust van Afrika tot in Zuid-Afrika (o.a. Banc d'Arguin in Mauritanië). Dit illustreert heel sterk de afhankelijkheid van substantiële aandelen van de wereldpopulatie van een flink aantal soorten vogels van de natuurlijke draagkracht van de Nederlands-Duits-Deense Waddenzee.

Z24-D4

Inspreker betwijfelt of de maatregelen die in de ontwerp beheerplannen voor het waddengebied zijn voorgesteld afdoende zijn om tot voldoende herstel van de dynamische systemen te komen.

Daar waar mogelijk worden maatregelen voorgesteld die bijdragen aan het herstel van een dynamisch systeem.

Z24-D5

Inspreker stelt dat het in het beheerplan te weinig aandacht is uitgegaan naar voor communicatie gericht op draagvlak, bewustwording en gedragsverandering. Zo stelt de inspreker dat een concrete strategie en actieplan volledig ontbreekt (zowel in het algemene deel als de verschillende ontwerp beheerplannen). In dat licht vindt de inspreker het niet meer dan logisch dat de rol die het programma Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen speelt als het gaat om geleiding, voorlichting en bewustwording, in het beheerplan wordt benoemd. Het programma komt wel terug in het ontwerp voor het beheerplan Waddenzee, in relatie tot het actieplan vaarrecreatie, maar niet waar het gaat om algemene voorlichting en bewustwording.

Rijkswaterstaat heeft een communicatieplan Natura 2000 voor het Waddengebied opgesteld waarin de strategie en plannen rondom de communicatie nader zijn benoemd. In het begin van de uitvoeringsperiode kunnen provincies en rijk, samen met andere betrokken instanties, dit verder oppakken en uitwerken.

De genoemde programma's zijn overigens onderdeel van het provinciaal beleid. Deze zullen evenwel via een ander spoor dan de beheerplannen worden opgepakt.

Z24-D6

Inspreker stelt in de ontwerpen voor de beheerplannen een duidelijke uitspraak over uitsluiten van nieuwe delfstoffenwinning en beperking van bestaande delfstoffenwinning ontbreekt. Inspreker betoogt dat het waddengebied in zijn huidige vorm bestaat dank zij een precair evenwicht tussen de natuurlijke bodemdaling en zeespiegelrijzing enerzijds en de natuurlijke aanwas van de sedimentatie. Dit evenwicht dreigt verstoord te raken door enerzijds de menselijke activiteiten die extra bodemdaling veroorzaken, zoals de delfstoffenwinning en anderzijds de extra zeespiegelrijzing als gevolg van de – door menselijke activiteiten veroorzaakte – klimaatverandering. Voor het behoud van het waddengebied en de waddennatuur op lange termijn is het dus noodzakelijk om het evenwicht tussen bodemdaling en sedimentatie te borgen.

Het doel van een beheerplan is vaststellen welke bestaande activiteiten onder welke randvoorwaarden (hetzij vrijstellingsvoorwaarden ter vervanging van een Nbwet vergunning, hetzij flankerende mitigerende maatregelen) doorgang kunnen vinden en welke alsnog aan een Nbwet toetsingsprocedure onderworpen dienen te worden onder supervisie van het bevoegd gezag (EZ of provincie). Voor nieuwe projecten, zoals inderdaad nieuwe delfstofwinningen en/of uitbreidingen van bestaande delfstofwinningen, staat in het beheerplan dan ook vermeld dat deze een volledig Nbwet toetsingsprocedure dienen te doorlopen. Ze kunnen niet al op voorhand door het beheerplan worden uitgesloten. Beperken van bestaande activiteiten die toegestaan zijn en weinig schadelijke effecten hebben kan alleen op vrijwillige basis.

Z24-D7

Inspreker is van mening dat het waddengebied niet de geëigende plaats is voor het uitvoeren van defensieactiviteiten. Daarnaast stelt de inspreker dat het niet duidelijk is waarom bepaalde activiteiten van defensie wel in de ontwerpen zijn meegenomen, zoals de schietactiviteiten bij Breezanddijk en het opruimen van munitie van de Marnewaard, en andere activiteiten niet, zoals de schietactiviteiten bij Fort Erfprins en in de Marnewaard en activiteiten van mariniers op de Hors (Texel).

Voor defensieactiviteiten geldt hetzelfde als voor alle andere, mogelijk tot significant (negatieve) gevolgen leidende activiteiten. Ze zijn, in hun huidige vorm, getoetst in de NEA en op basis daarvan, voor zover nodig geacht, voorzien van mitigerende maatregelen. De enige uitzondering hierop, is de activiteit laagvliegen (inclusief schietoefeningen en het gebruik van explosieve bommen vanuit laagvliegende vliegtuigen). Voor die activiteit is Defensie bezig met een landelijke Nbwet vergunningaanvraag en een daarbij behorende landelijke passende beoordeling. In de beheerplannen Waddenzee en Noordzeekustzone is passende aandacht besteed aan de door inspreker genoemde activiteiten:

- *Schietactiviteiten Fort Erfprins. In beheerplan Noordzeekustzone is deze activiteit opgenomen als niet-vergunningplichtige activiteit, waarvoor wel mitigerende maatregelen zijn vereist (categorie 4). In paragraaf B4 2.5 zijn de mitigerende maatregelen genoemd.*
- *Schietactiviteiten schietterrein Marnewaard. In het beheerplan Waddenzee is deze activiteit opgenomen als NB Wet- vergunningplichtige activiteit die vergunningplichtig blijft (categorie 3). Voor deze activiteit vormt het beheerplan geen vrijstelling van de vergunningplicht. Deze activiteiten zijn getoetst in het kader van de verleende NBwetvergunning,.*

- *Activiteiten van de Mariniers op de Hors (Texel). In het beheerplan Waddenzee is deze activiteit opgenomen als niet-vergunningplichtige activiteit, waarvoor wel mitigerende maatregelen zijn vereist (categorie 4). Daarbij wordt verwezen naar het beheerplan Texel. In het beheerplan Noordzeekustzone is deze activiteit opgenomen als niet vergunningplichtige activiteit, waarvoor wel mitigerende maatregelen zijn vereist (categorie 4).*

Z24-D8

De inspreker constateert een verschil in benadering van de beheerplannen tussen enerzijds de Waddenzee en Noordzeekustzone en anderzijds de vijf Waddeneilanden. Dit wordt door de inspreker op een aantal punten nader toegelicht:

1. Bij de Waddenzee en Noordzeekustzone is het bestaande gebruik dermate goed getoetst, dat dit als een passende beoordeling kan worden aangemerkt, ook in cumulatie met vergunde activiteiten. Bij de ontwerpen voor de eilanden ontbreekt deze onderbouwing van de stellingen over de effecten van het bestaande gebruik. Desondanks worden daar vergaande conclusies uit getrokken ten aanzien van de toelaatbaarheid van bestaand gebruik en de al dan niet bestaande noodzaak tot mitigerende maatregelen.
2. Bij de ontwerpen voor de eilanden is er van uit gegaan, dat al het gebruik dat aanwezig is op 31 maart 2010 tot het zogenaamde 'bestaande gebruik' kan worden gerekend. De inspreker betwijfelt of deze redenering zich wel verdraagt met de Habitat- en Vogelrichtlijn. Deze richtlijnen hebben volgens de inspreker veel eerder dan die datum rechtstreekse werking gekregen (voor zover de Nederlandse wetgeving nog niet voor volledige implementatie zorgdroeg) en de Natura 2000-gebieden zijn op eerdere data aangewezen. De inspreker gaat er daarom van uit, dat 'bestaand gebruik' getoetst dient te worden aan eerdere data.
3. Inspreker stelt dat in de ontwerpen voor de Waddeneilanden een vermenging heeft plaatsgevonden van de doelstellingen voor de Natura 2000-gebieden op die eilanden zelf en de doelstellingen voor de Waddenzee en de Noordzeekustzone. Deze mengeling is volgens de inspreker niet alleen zeer verwarrend (en juridisch onjuist) maar ontnemt ook het zicht op het al dan niet realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen van de betreffende Natura 2000-gebieden op de eilanden zelf. De inspreker verzoekt dan ook om in de definitieve beheerplannen de doelrealisatie te beschrijven in dat beheerplan waar het juridisch thuis hoort.
4. Bij de ontwerpen voor de beheerplannen van de eilanden is – in tegenstelling tot de ontwerpen voor Waddenzee en Noordzeekustzone – volgens de inspreker niet duidelijk terug te vinden welke activiteiten onder welke mitigerende voorwaarden mogen worden voortgezet. De definitieve beheerplannen dienen volgens de inspreker te worden voorzien met een lijst van activiteiten waarbij per activiteit een duidelijke lijst van voorwaarden is opgenomen.
5. Volgens de inspreker is evenmin duidelijk aan welke eventueel te vergunnen activiteiten in het beheerplan voorwaarden worden gesteld waar het bevoegd gezag zich aan heeft te houden bij de vergunningverlening.

Ad 1.

Voor de Waddeneilanden is een iets ander proces gevolgd dan bij de andere plannen. Alleen bij grootschalige activiteiten op de eilanden heeft daar een NEA plaatsgevonden (o.a. bij waterwinning). Voor de andere activiteiten heeft, gezien ook de aard van de activiteiten, een groep van deskundigen /de projectgroepen de activiteiten zowel individueel als gecumuleerd beoordeeld. Er is derhalve een globale toets gedaan. De hiervoor gevolgde werkwijze, inclusief de toetsing van activiteiten, is opgenomen in de (ontwerp)eilandplannen.

Ad 2.

De data van beoordeling van activiteiten op basis waarvan de bevoegde gezagen handelen zijn opgenomen in een notitie die is te vinden op de website van de Regiegroep Natura 2000 onder de titel 'Notitie bestaande activiteiten in relatie tot Natura 2000'.

Ad 3. De doelrealisatie is beschreven in het (ontwerp)beheerplan waar dat doel thuishoort conform het aanwijzingsbesluit voor het desbetreffende gebied. Daarnaast is er voor de leesbaarheid voor gekozen om in de eilandplannen alles wat er speelt tot globaal gesproken aan de hoogwaterlijn te beschrijven, ongeacht of het formeel wel of niet tot de betreffende aanwijzing van een Natura 2000-gebied van een eiland (Duinen) behoort.

Met betrekking tot punten 4 en 5:

De door indieners gewenste overzichten van activiteiten en de voorwaarden zijn opgenomen in de (ontwerp)eilandplannen.

Z24-D9

Inspreker stelt dat de monitoringsparagraaf van de ontwerp beheerplannen op een aantal punten tekort schiet. Deze worden hierna puntsgewijs toegelicht:

1. De inspreker mist een integrale aanpak en afstemming van de monitoring van het gehele waddengebied en stelt dat de monitoring zodanig moeten worden opgezet en afgestemd, dat voldaan wordt aan de behoefte om inzicht te hebben in de stand van de natuur in het hele gebied maar ook in de stand van de natuur van de verschillende onderdelen.

2. De inspreker mist een concrete beschrijving op welke momenten welke gegevens geleverd moeten worden. Volgens de inspreker is zonder die concreetheid niet na te gaan of de monitoring aan de doelen voldoet.

3. De inspreker heeft bezwaar tegen de suggestie die in zijn optiek gewekt wordt, dat de monitoring slechts ten doel heeft om aan het einde van de beheerplanperiode te kunnen vaststellen of de doelen daadwerkelijk gehaald worden en om te kunnen voldoen aan de Europese informatieverplichtingen. Inspreker is van mening dat de monitoring ook ten doel moet hebben om gedurende de beheerplanperiode na te gaan of de ontwikkelingen gaan zoals verwacht en – indien dat niet zo is – tussentijds te kunnen bijsturen.

4. Inspreker stelt dat de monitoring over verschillende overheden en partijen versnipperd blijft. Op een tweetal punten is volgens de inspreker verbetering noodzakelijk:

Eén overheidsorganisatie eindverantwoordelijk maken voor het totaal van de monitoring in het gehele waddengebied. Als 2e voorstel: alle monitoringsgegevens binnen zes maanden na afloop van enig jaar openbaar maken.

5. Inspreker stelt dat de monitoring in internationaal perspectief gezien moet worden. Hierbij worden een aantal specifieke punten door de inspreker aangehaald:

- De inspreker mist in het algemeen deel het benoemen en meenemen van de trilaterale monitoring (TMAP) die wordt uitgevoerd door in het kader van de drie landen samenwerking en die bijdraagt aan het Wadden Sea Quality Status Report.
- De monitoring van trekvogelpopulaties, zoals in de periode 2009-2018 door het Programma Naar een Rijke Waddenzee wordt aangejaagd dient volgens de inspreker vast onderdeel te worden van het Quality Status Report, maar ook onderdeel te zijn van de beheerplannen in het Nederlandse deel van het Waddengebied.

- In het beheerplan Waddenzee is de monitoring van het Waddengebied beschreven. Daarin wordt de flywaymonitoring van het Programma Naar een Rijke Waddenzee wel benoemd, echter er wordt niet concreet gemaakt op welke wijze deze monitoring wordt opgenomen in de beheercyclus en aldus in het beheerplan. -

Inspreker stelt dat ook op het gebied van de visstand goede monitoring noodzakelijk is.

1. *De provincies zullen samen met RWS ervoor zorgen dat de data integraal beschikbaar komen*
2. *In het eindconcept monitoringsplan Waddenzee d.d. 7 sep. 2015 (achtergronddocument) wordt daar op ingegaan. Dit kan tijdens de uitvoering nader worden uitgewerkt. Zie ook de provinciale monitorplannen.*
3. *Monitoring vindt permanent plaats met een bepaalde frequentie. Zie monitoringplan Waddenzee: het gaat om de instandhoudingsdoelstellingen, beheermaatregelen en mitigerende maatregelen. Evaluatie van de gegevens vindt in ieder geval plaats tegen het eind van de beheerplanperiode, als opmaat naar de volgende periode. Zoals reeds vermeld in hoofdstuk 5 van dit monitoringplan kunnen bevoegd gezag partijen ook tussentijds gedurende de uitvoeringsperiode van het beheerplan voorwaarden of maatregelen bijstellen, mochten monitoringsresultaten daartoe aanleiding geven.*
4. *De provincies en rijk zijn hiervoor verantwoordelijk en hebben in hun monitorprogramma's aan gegeven wanneer de resultaten worden gepubliceerd.*
5. *Hiertoe wordt ook verwezen naar het monitoringplan Waddenzee, bijv. paragraaf 2.1 (TMAP, QSR) en paragraaf 2.4 (trekvissen). Nieuwe ontwikkelingen kunnen worden meegenomen. Monitoring trekvissen is beperkt, maar in kader van de Vismigratierivier zal dit grootschalig worden uitgebreid.*

Z24-D10

Inspreker stelt dat bij het beoordelen van de effecten van verschillende activiteiten in de ontwerp beheerplannen wordt uitgegaan van een fictieve situatie doordat als uitgangspunt is gesteld dat alle activiteiten plaatsvinden volgens de regels. Inspreker stelt dat er hierdoor geen zekerheid is dat de effecten zo beperkt zijn als wordt aangenomen en hierdoor een zware verplichting bij de bevoegde gezagsorganen ligt om te zorgen voor een adequate handhaving en tevens de urgentie om als één beheerder op te treden benadrukt

In samenwerking tussen alle betrokken handhavers is een Handhavingsplan opgesteld voor de Waddenzee en de Noordzeekustzone tezamen. We verwijzen naar het achtergronddocument dat tevens ter visie heeft gelegen. Hierin is aandacht besteed aan de aanpak, doelgroepenanalyse, nalevingsstrategie, organisatie toezicht en handhaving, informatie-uitwisseling, monitoring en evaluatie. Ook voor de Waddeneilanden komen er handhavingsplannen.

2 Algemene zienswijze op de plannen van de eilanden

Z24

Inspreker vindt dat het beoordelen van de doelrealisatie van de doelen van de Natura 2000-gebieden op de eilanden bijna onmogelijk omdat een mengeling van doelstellingen is opgenomen van de Waddenzee, de Noordzeekust en de Waddeneilanden.

Zie ook Z24-D8. De begrenzingen van deze Natura 2000-gebieden komen in het getijdengebied samen. Binnen één getijdengebied liggen daarom doelen voor twee Natura 2000-gebieden. Op verzoek van de Waddeneilanden is de doelrealisatie voor het getijdengebied uitgewerkt in één Natura 2000-beheerplan, namelijk dat van het eiland. Hierdoor wordt voorkomen dat men voor het getijdengebied twee beheerplannen moet raadplegen. Juridisch is dat ook mogelijk.

Z24

Inspreker ondersteunt het gebrek aan dynamiek en de noodzaak om die te herstellen. Om de natuur de beste kans te bieden om zich te handhaven en te herstellen zijn een juiste toestand van de abiotische randvoorwaarden essentieel. Voorstel is om met het herstel of verbeteren van de abiotische randvoorwaarden te beginnen, zoals het terugbrengen van de dynamiek of het verbeteren van de waterhuishouding, voordat naar aanvullende maatregelen als begrazing en plaggen gekeken wordt.

Het terugbrengen van dynamiek is als maatregel opgenomen in het beheerplan Waddenzee. Daar waar het mogelijk is wordt dit nagestreefd mits de veiligheid niet in het geding is. Hierbij wordt aangesloten bij de al toegepaste strategie van Dynamisch kustbeheer, ten behoeve van zowel natuur als veiligheid. In het beheerplan is eerst gekeken of de abiotische randvoorwaarden hersteld kunnen worden. Als dat niet het geval is dan worden beheermaatregelen ingezet. Soms is een combinatie van beide nodig. Vaak is nog nader onderzoek nodig om te bepalen wat de meest effectieve methode is. Hierbij wordt ook rekening gehouden met het draagvlak voor de maatregelen. Dat geldt voor draagvlak voor zowel de dynamiek en hydrologische maatregelen als voor de beheermaatregelen.

Z24

Inspreker stelt dat voor habitat op de eilanden, waarbij de kritische depositiewaarde is overschreden het uitgeven van ontwikkelruimte voordat die ruimte daadwerkelijk is ontstaan in strijd van de Habitatrichtlijn omdat dat een verdere achteruitgang van die habitat tot gevolg heeft. In het algemeen missen de natuurorganisaties in de ontwerpen maatregelen die de oorzaak, namelijk een te grote depositie van stikstof, aanpakken. Er komen vooral maatregelen voor die de gevolgen proberen te bestrijden.

De stikstofproblematiek in het Natura 2000-gebied wordt in de GA van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) behandeld. Daar is een aparte inspraak procedure voor geweest en nu niet aan de orde. In het Natura 2000-beheerplan zijn de herstelmaatregelen van de PAS overgenomen. De effectgerichte maatregelen zijn daardoor onderdeel van het beheerplan geworden. De brongerichte maatregelen zijn in de PAS afgesproken en blijven buiten het beheerplan.

Z24

Inspreker pleit voor lokaal meten i.p.v. modellering van de stikstoflast. Onduidelijk is hoe de monitoring van de stikstofuitstoot op lokaal niveau haar vorm gaat krijgen? Ook is het feit dat de aanvullende monitoring in het kader van de PAS nog niet is geregeld zeer zorgelijk. Binnen welke termijn is deze monitoring geregeld en hoe verhoudt zich dit met een adequate nulmeting?

De monitoring van de stikstofdepositie wordt uitgewerkt in de GA van de PAS en is hier nu niet aan de orde.

Z24

Het verbaast de inspreker hogelijk, dat de begrazingsplannen nog geen deel uitmaken van de ter inzage gelegde ontwerpen. De inspreker dringt er dan ook met klem op aan, dat die plannen met spoed worden opgesteld in overleg met de betrokkenen en onderdeel gaan uit maken van de definitieve beheerplannen. Maatwerk is noodzakelijk en de nadelige effecten van begrazing mag niet vergeten worden bij het opstellen van de plannen.

Voor begrazing is inderdaad maatwerk nodig en een zorgvuldige afweging om negatieve effecten te voorkomen. Dit wordt tijdens het eerste beheerplan uitgewerkt in begrazingsvisies. De begrazingsvisies worden in werkgroepen met belanghebbenden opgesteld. Pas na vaststelling van de begrazingsvisie wordt er met begrazing gestart.

Z24

Het Waddengebied vormt vanouds een nationaal bolwerk voor broedpopulaties van blauwe kiekendief en velduil. De achteruitgang van beide soorten is veroorzaakt door het niet op orde zijn van het leefgebied. Inspreker verbaast zich over de in Bijlage 5 in de voetnoot ontbreken van de onderbouwing van de doelrealisatie van de velduil in de eerste beheerperiode, geen concrete maatregelen opgenomen zijn voor beide doelsoorten om het leefgebied te verbeteren. Voor het leefgebied zijn naast de duinen, kwelders en het agrarisch cultuurlandschap óók het Waddengebied belangrijk. De inspreker geeft meerdere suggesties en literatuurverwijzingen.

Wij zullen het beheerplan Waddenzee op de volgende punten aanpassen:
- velduil heeft inderdaad wel een vaste populatie op de eilanden
- we verwijderen de voetnoot in bijlage 5 dat de doelen voor de blauwe kiekendief in de tweede en derde beheerplan worden behaald
- we verwijderen de voetnoot in bijlage 5 dat het leefgebied voor beide soorten op orde is en het niet halen van het doel wordt veroorzaakt vanwege de landelijke trend (externe factoren). Er is namelijk verbetering in het leefgebied mogelijk en dit wordt ook door de maatregelen bereikt.

Door de maatregelen voor de habitattypen wordt ook het leefgebied van deze soorten in het Natura 2000-gebied verbeterd. Er worden daarom wel degelijk maatregelen ten gunste van deze soorten genomen. De maatregelen en de soorten worden gemonitord zodat ook tijdens het eerste beheerplan kan worden bijgestuurd mocht dat nodig zijn.

Wij zijn het met de inspreker eens dat de reductie van het voedselaanbod een oorzaak is van de dalende trend. Door de maatregelen in het beheerplan wordt het foerageergebied binnen Natura 2000 verbeterd. Deze soorten zoeken ook voedsel buiten Natura 2000 in het agrarisch gebied. Door agrarisch natuurbeheer wordt de situatie voor deze soorten buiten Natura 2000 verbeterd. Deze verbetering wordt gestimuleerd door agrarische subsidies zoals het inrichten van vogelakkers waarvan ook andere soorten profiteren. Dit vindt parallel aan de Natura 2000 beheerplannen plaats en wordt niet als maatregel in het beheerplan opgenomen.

Z24

Inspreker pleit voor om de konijnenjacht te verbieden, en in ieder geval niet vergunningvrij te maken. Nu is de konijnenjacht als huidig gebruik toegestaan. Hoe verhoudt zich dit met de opgave om de konijnenpopulaties te herstellen en mogelijk zelfs uit te zetten, de heischrale duinen en de Tapuit?

In het beheerplan voor de Waddenzee wordt konijnenjacht niet toegestaan. In het beheerplan voor Terschelling wordt dit aangepast naar aanleiding van een recente uitspraak van de Raad van State. Jacht is namelijk niet toegestaan in Natura 2000 en de Raad van State heeft voor Terschelling geoordeeld dat er geen reden is voor schadebestrijding. Op de andere eilanden vindt geen jacht op konijnen plaats in het N2000 gebied.

Z24

Inspreker verheugt zich over het bijplaatsen van konijnen gezien dat de Waddeneilanden één van de laatste kerngebieden voor tapuit zijn. De konijnen faciliteren voor de tapuit. De optie zou voor alle Waddeneilanden onderzocht moeten worden, zodat op korte termijn daadwerkelijk konijnen uitgezet kunnen worden. Voorkeur heeft dan wel het uitzetten van (eiland)inheemse konijnen.

Dit wordt meegenomen in de uitwerking van de begrazingsvisies van de eilanden.

Z24

Inspreker wil dat het verbod op bijvoeren van begrazers minimaal als voorwaarde voor de nog op te stellen begrazingsplannen in de beheerplannen wordt opgenomen. Ook het gebruik van ontwormingsmiddelen en dergelijke dient aan voorwaarden te worden verbonden.

Dit wordt meegenomen in de uitwerking van de eerder genoemde begrazingsvisies.

3 Proces, communicatie en beleid

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op het proces, de communicatie, de plannen en het beleid.

Z1-D1, Z3-D1

Insprekers concluderen dat medio 2014 het concept beheerplan is opgesteld, waar draagvlak voor was. Bij de afronding van het proces is volgens de insprekers de interactie en afstemming met het eiland sterk verminderd, wat het draagvlak voor het beheerplan negatief heeft beïnvloed. Er heeft wel een bijeenkomst plaatsgevonden van de klankbordgroep, maar het eiland is niet geconsulteerd. Er is volgens de insprekers hierdoor onvoldoende draagvlak voor de plannen, wat Europa als voorwaarde heeft gesteld.

In de projectgroep is het conceptbeheerplan meerdere malen besproken. Door onduidelijkheid over de PAS heeft het traject gedurende een periode stilgelegen en heeft er geen afstemming plaatsgevonden. Inmiddels is de PAS en de ontwikkelingsruimte via een zelfstandig traject vastgesteld. Dit heeft geen invloed gehad op de PAS-maatregelen, welke in het beheerplan staan en ook eerder al als zodanig in de projectgroep zijn besproken. Het ontwerp beheerplan zoals ter inzage gelegd, is nog conform hetgeen besproken is in de laatste projectgroep van 25 maart 2014. Wel zijn enkele niet-inhoudelijke passages op verzoek van andere overheden redactioneel aangepast. Zoals inspreker aanhaalt is er op 9 juni 2015 nog wel een klankbordgroep bijeenkomst geweest. Tijdens deze bijeenkomst is uitleg gegeven over het verder proces. Het merendeel van de projectgroepleden is ook in de klankbordgroep vertegenwoordigd. Gezien deze laatste bijeenkomst en het feit dat het ontwerp-beheerplan niet wezenlijk is gewijzigd, zijn wij van mening dat het eiland afdoende is geconsulteerd en er een breed gedragen beheerplan ligt.

Z7-D6

Inspreker stelt voor om te overwegen om de gedragscode(s) genoemd in hoofdstuk 4.4.4 toe te voegen als Bijlage.

*In dit geval wordt verwezen naar de gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen. Dit blijkt onvoldoende uit de tekst in het beheerplan in paragraaf 4.4.4. **De verwijzing naar deze gedragscode in paragraaf 4.4.4 zal hiervoor dan ook worden aangevuld.** Aangezien deze gedragscode vrij beschikbaar is,*

wordt in onze optiek in het beheerplan volstaan met een verwijzing hiernaar (ook gezien de omvang van het document).

Z7-D12

Inspreker geeft aan dat de paragraaf over het Nationaal Park Duinen van Texel (blz. 258) verouderd is en herschreven dient te worden. Inspreker geeft o.a. aan dat het Nationaal Park Duinen van Texel inmiddels een stichting is met bestuur en adviesgroepen, tevens is er geen overlegorgaan meer.

De betreffende passage in paragraaf 7.1.3 zal worden aangepast naar de huidige stand van zaken, waarin de door inspreker aangedragen informatie zal worden verwerkt.

Z7-D13

Inspreker wil graag deelnemer zijn van de in te stellen Beheer Overleg Groep (BOG).

Voortouwnemer met betrekking tot de (nog in te stellen) Beheer Overleg Groep (BOG) betreft de provincie Noord-Holland. Wij verzoeken de inspreker zijn verzoek dan ook in eerste instantie kenbaar te maken bij de provincie Noord-Holland (contactpersoon Mira Heesakkers).

Z5-D2

Inspreker merkt op dat in het beheerplan wordt verwezen naar verouderde plannen, zoals de beheerplannen van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten voor hun terreinbeheer. Dat geldt volgens de inspreker ook voor plannen van overheden die ofwel achterhaald zijn door nieuwe plannen ofwel waarvan de looptijd is verstreken. Het definitieve beheerplan dient volgens de inspreker op deze punten geactualiseerd te worden.

De beschrijving van relevante plannen en beleid in paragraaf 4.1 is inderdaad verouderd. Bij de uitvoering van het beheerplan wordt rekening gehouden met de nieuwe beheerplannen van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten voor hun terreinbeheer. Mede vanwege de lange voorbereidingstijd van een plan zoals het onderhavige valt er niet aan te ontkomen dat de verwoording van sommige plannen van derden (op onderdelen) niet meer actueel zijn. Bij de uitvoering van het plan zal uiteraard wel worden gewerkt met de actuele plannen.

4 Activiteiten (gebruik), instandhoudingsdoelen, onderbouwing maatregelen

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op de activiteiten (gebruik), de instandhoudingsdoelen, de onderbouwing en de sociaal economische onderbouwing.

4.1 Activiteiten (gebruik)

Z5-D1

Inspreker meldt dat de toetsingslijsten als bijlage bij het ontwerp op grond waarvan het bestaande gebruik is beoordeeld ontbreken.

Gezien de omvang van de toetsing van de huidige activiteiten (inclusief de toetsingslijsten) is ervoor gekozen om in het beheerplan uitsluitend een samenvatting van de toetsing op te nemen (zie ook paragraaf 4.4.4). Bij de ter inzage legging van het ontwerp beheerplan is de volledige toetsing als achtergronddocument beschikbaar gesteld. In het beheerplan wordt naar dit achtergronddocument verwezen.

De toetsing (inclusief de toetsingslijsten) is beschikbaar via:

<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=n2k&groep=8&id=n2k2&topic=beheerplan>

Z5-D6

Inspreker vraagt zich af of het afstoten van de Joost Dourleinkazerne, zoals de sloop van gebouwen, een Nbwet vergunningprocedure worden doorlopen? Hoe zullen de nieuwe activiteiten in het gebied (natuurontwikkeling, recreatie) worden ingepast?

Voor nieuwe activiteiten zoals de sloop en herinrichting van de Joost Dourleinkazerne geldt het kader voor vergunningverlening zoals dat in hoofdstuk 9 van het beheerplan is opgenomen. Voor nieuwe activiteiten moet worden bepaald of de activiteit al dan niet vergunningplichtig is. De initiatiefnemer kan het bevoegd gezag (de Provincie Noord Holland of het ministerie van EZ) vragen om een formele uitspraak te doen over de vergunningplicht (dit heet een bestuurlijk rechtsoordeel). In overleg met de behandelend ambtenaar wordt door de initiatiefnemer informatie over de activiteit en mogelijke effecten aangeleverd, die nodig is voor de beoordeling. Als blijkt dat er wel sprake is van een vergunningplicht, dan kan een aanvraag worden ingediend. Zie ook het kader in paragraaf 9.3.

Z6-D1

Indiener constateert als onvolkomenheid dat de kitesurflocatie Ceres te Texel niet in de ontwerpbeheerplannen van de Waddenzee en Duinen Texel is opgenomen. In het beheerplan Duinen Texel is beschreven dat de kitesurflocatie Ceres op Texel inmiddels is vervallen in verband met het uit te voeren dijkversterkingsproject. Uit analyse van de documenten die gebruikt zijn voor de totstandkoming van het (ontwerp)beheerplan blijkt dat:

- Ceres wordt aangemerkt als 'bestaande' locatie;
- Ceres nautisch veilig is;
- De effecten van de huidige activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen klein tot verwaarloosbaar zijn;
- In de NEA van de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone staat dat "voor de overige locaties (hieronder vallen Ceres en Dijkmanshuizen) de verstoring lager is, waardoor effecten op de instandhoudingsdoelstellingen als gevolg van kitesurfen op die locaties zijn uitgesloten";

Het beheerplan beslaat de periode 2016-2022. Het uitvoeren van een (tijdelijk) dijkversterkingsproject is geen argument om kitesurflocatie Ceres te laten vervallen. Het kan wel betekenen dat er tijdelijk niet gekitesurft mag worden gedurende de werkzaamheden. De locatie Ceres is op basis van een ongegrond motief niet in de beheerplannen opgenomen. Het voorstel is om Ceres als kitesurflocatie met jaarronde openstelling op te nemen in de beheerplannen Waddenzee en Texel en de locatie het hele jaar open te stellen voor kitesurfen.

De locatie Ceres op Texel is door betrokken overheden niet als kitesurflocatie aangewezen en opgenomen in het (ontwerp)beheerplan. Er zijn twee locaties getoetst aan de wadzijde van Texel en door de bevoegde gezagspartijen is gekozen voor de locatie Dijkmanshuizen. Dit, omdat kitesurfen aan de Noordzee-zijde van

Texel en op één locatie aan de wadzijde van het eiland voldoende mogelijkheden biedt. Locatie Ceres viel daarbij af uit voorzorgprincipe en omdat in het kader van de dijkverzwaring Prins Hendrikdijk aan de zeezijde van de dijk op deze locatie een breed zandlichaam is gepland om de waterveiligheid op orde te brengen. Aan de wadzijde van deze nieuwe waterkering zal een brede strook worden ingericht voor natuurontwikkeling (een zandtong boven hoogwater, met een ondiepe lagune). Dit permanent aanwezige natuurontwikkelingsgebied gaat dienen als hoogwatervluchtplaats, foerageergebied en broedplek voor met name kustvogels. Het gaat om een totaal ruimtebeslag ten opzichte van de huidige dijkvoet van globaal 500 meter. Zowel gezien het ruimtebeslag, als de ontwikkeling van het natuurproject op het voorland, zou locatie Ceres binnen afzienbare tijd (2018) ongeschikt zijn om te dienen als kitesurflocatie. Rijkswaterstaat heeft locatie Ceres dan ook niet aangewezen op grond van het Binnenvaartpolitiereglement.

Z6-D2

Indiener constateert als onvolkomenheid dat de kitesurflocatie Dijkmanshuizen te Texel geperiodiseerd is opgenomen in de ontwerpbeheerplannen Duinen Texel en Waddenzee. Uit analyse van de documenten (NEA) die gebruikt zijn voor de totstandkoming van het ontwerpbeheerplan blijkt dat voor kitesurflocatie Dijkmanshuizen in beide ontwerpbeheerplannen een openstelling geldt voor de periode van 1 april tot 1 oktober.

Indiener constateert:

- Periodisering is een mitigerende maatregel;
- Dijkmanshuizen is nautisch veilig;
- Effecten van de huidige activiteit zijn klein tot verwaarloosbaar;
- Dat ook in het deelrapport 'cumulatie' van de NEA geen negatieve effecten worden verwacht op de bestaande kitesurflocaties.

Voor locatie Dijkmanshuizen is de mitigerende maatregel door het gebied slechts geperiodiseerd open te stellen ongegrond. Het voorstel is om locatie Dijkmanshuizen het hele jaar open te stellen voor kitesurfen.

De kitesurflocatie Dijkmanshuizen (Texel) is getoetst in de NEA van 30 december 2011, alsmede in het rapport 'Kitesurfen in Noord-Hollandse Natura 2000-gebieden' (17 december 2009) van Tauw in opdracht van de provincie Noord-Holland. Het rapport van Tauw concludeert dat een effect op vogels in de winterperiode op voorhand niet is uit te sluiten. Uit de NEA van 30 december 2011 is gebleken dat van jaarrond kitesurfen op deze locatie (ook na overweging van mogelijke cumulatieve effecten) geen significante gevolgen worden verwacht op Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen als gevolg van verstoring. Het is op dit moment niet duidelijk waarom beide rapportages van elkaar verschillen. In lijn met het voorzorgprincipe wordt de beperking met sluiting van de locatie in het winterhalfjaar gehandhaafd. Gedurende de eerste beheerplanperiode wordt onderzocht of de beperking voor de volgende planperiode in stand moet blijven, op basis van nieuwe beschikbare data.

Aanpassing beheerplan:

Toevoeging aan de literatuurlijst (hoofdstuk 11) van het definitieve beheerplan: "Tauw (2009). Kitesurfen in Noord-Hollandse Natura 2000-gebieden. In opdracht van Provincie Noord-Holland, 17 december 2009."

Z7-D1

Inspreker is van mening dat het effect van alle recreatieve activiteiten zonder enig bewijs is afgedaan als niet verstorend zonder onderzoek naar de nulsituatie. Ook het

onderscheid tussen 'beperkt negatief effect' naar 'significant negatief effect' is volgens de inspreker subtiel en nauwelijks goed gedefinieerd.

Alle bestaande activiteiten, waaronder ook het recreatief gebruik, zijn getoetst om te bepalen of mogelijk sprake is van (negatieve) invloed op Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. De effecten van recreatieve activiteiten zijn op basis van beschikbare informatie en expert judgement ingeschat. In het beheerplan is een samenvatting van deze toetsing opgenomen (zie ook paragraaf 4.4.4). Bij de ter inzage legging van het ontwerp beheerplan is de volledige toetsing als achtergronddocument beschikbaar gesteld (zie ook het antwoord bij Z5-D1).

Er bestaat een duidelijk onderscheid tussen 'beperkt negatieve effecten' en 'significant negatieve effecten'. Beperkt negatieve effecten leiden ertoe dat de staat van instandhouding van het habitat of leefgebied minder gunstig wordt ten gevolge van de betreffende activiteit of dat soorten verstoord worden. Belangrijk hierbij is dat deze effecten er niet toe leiden dat het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar kan komen. Dit laatste is wel het geval bij significant negatieve effecten. Meerdere recreatieve activiteiten hebben een beperkt negatief effect (ze hebben op zichzelf een beperkt effect maar brengen de Natura 2000-doelstellingen niet in gevaar). Maar bij deze beperkte effecten is er mogelijk wel sprake van een cumulatie met andere activiteiten, die ook op zichzelf een beperkt negatief effect hebben. Dit is het geval voor de strandbroeders, waarbij individuele recreatieve activiteiten een beperkt negatief effect hebben en na de cumulatietoets zelfs een significant negatief effect. In het beheerplan zijn maatregelen opgenomen om deze effecten te voorkomen dan wel te beperken.

Z7-D2

Inspreker ziet graag dat alle activiteiten nog eens worden doorgelicht op hun effecten en verwacht dat velen toch in de categorie 'kans op een significant effect na cumulatie' zouden moeten staan. Inspreker helpt daar graag aan mee. Als voorbeelden noemt inspreker:

- a. De gevolgen van maaien en begrazen, chopperen etc. Inspreker geeft aan dat er sterke aanwijzingen zijn dat deze maatregelen nadelig zijn voor soorten met een Natura-2000 doelstelling. Direct door verlies aan diversiteit in begroeiingsvorm (geen of weinig bosjes, geen hoge grassen etc.) en indirect door het verlies aan voedsel. Door inspreker wordt hierbij in het bijzonder aan literatuur gerefereerd met betrekking tot de Noordse woelmuis (Bekker et al., 2011¹) die niet in het beheerplan is vermeld en volgens de inspreker dus niet bij de beoordeling van de effecten van activiteiten is betrokken.
- b. Het gezamenlijk negatieve effect van alle recreatievormen op de (vogel)doelstellingen van het gebied. Er zijn diverse vogelsoorten die in aantal achteruit gaan en waarbij die achteruitgang mogelijk mede wordt veroorzaakt door recreatieve activiteiten (Blauwe Kiekendief, Velduil, Tapuit). Inspreker geeft aan dat in dit verband veel kennis te halen valt uit de laatste volledige avifauna van Texel (Dijksen, 1996²).
- c. Inspreker constateert bovendien dat de verstoring van recreatieve activiteiten niet alleen bepaald wordt door het gebruik maar ook door de intensiteit. Als voorbeeld noemt inspreker dat het aantal sportwedstrijden en

¹ Bekker, D.L., R.M.Koelman en J.J.A.Dekker, 2011. Terreinbeheer en de noordse woelmuis in het Natura 2000-gebied 'Duinen en Lage Land Texel'. Rapportage 2003-2009. Zoogdierenvereniging, gemaakt i.o.v NP Duinen van Texel, Dienst Vastgoed Defensie Directie West & Staatsbosbeheer Texel.

² Dijksen, A.J., 1996 (mmv Frits-Jan Maas en Cor Smit). Vogels op het Gouwe Boltje. Een volledig overzicht van de Avifauna van Texel.

evenementen in het Natura-2000 gebied en ook het aantal deelnemers dat nog steeds toeneemt door "maatschappelijk druk". Dus de groei moet getoetst worden aan de Natuurbeschermingswet.

Alle bestaande activiteiten zijn getoetst om te bepalen of mogelijk sprake is van (negatieve) invloed op Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. Bij de effectbepaling zijn verschillende experts betrokken geweest, daarnaast zijn de resultaten met de project- en klankbordgroep besproken. De volledige toetsing is als achtergronddocument beschikbaar gesteld (zie ook het antwoord bij Z5-D1). Het is in onze optiek dan ook niet noodzakelijk om alle activiteiten nogmaals door te lichten. Voorts reageren wij op de door inspreker specifiek genoemde punten:

- a) *Bij de uitvoering van aanvullende beheermaatregelen zoals maaien en chopperen wordt door de beheerder rekening gehouden met de aanwezige natuurwaarden. Door fasering en deze maatregelen te concentreren op locaties met lage natuurwaarden kunnen effecten beperkt blijven. In de praktijk wordt bijvoorbeeld alleen gechopperd op kansrijke locaties voor gewenste natuurontwikkeling en niet op die locaties waar deze reeds goed ontwikkeld aanwezig zijn. Kwetsbare locaties worden daarbij ontzien. Gezien het relatief kleinschalige en/of extensieve karakter van de aanvullende beheermaatregelen zijn effecten op aanwezige flora en fauna (waaronder de Noordse woelmuis) beperkt. Uit Bekker et al., (2011) blijkt dat verschillende aspecten gezamenlijk de aantallen Noordse woelmuizen op een locatie bepalen. Begrazing vormt één van deze aspecten, maar het effect hiervan dient in samenhang met andere aspecten (zoals de aanwezigheid van andere woelmuissoorten) te worden beschouwd. Uit het onderzoek blijkt namelijk ook dat begrazing in bepaalde situaties op Texel geen probleem hoeft te zijn voor de Noordse woelmuis. Het totaal achterwege blijven van (begrazings)beheer in het leefgebied van de Noordse woelmuis is ook niet gunstig voor de Noordse woelmuis, omdat dit kan leiden tot opslag van struiken en bomen en daarmee verlies van geschikt leefgebied. Zeer extensieve begrazing lijkt niet schadelijk te zijn. Er vindt in het kader van het beheerplan geen uitbreiding van de begrazing plaats. Daarnaast wordt er een visie en evaluatie opgesteld met betrekking tot begrazing. Hierbij wordt ingegaan op de vraag waar begrazing wenselijk is en of het huidige begrazingsbeheer volstaat of moet worden bijgesteld gezien de instandhoudingsdoelstellingen. Hierbij wordt de Noordse woelmuis en andere soorten (o.a. velduil en blauwe kiekendief) in ogenschouw genomen. Uit het bovenstaande blijkt dat er in het beheerplan afdoende rekening wordt gehouden met de mogelijke gevolgen van het (begrazings)beheer op de Noordse woelmuis. Tenslotte worden er hydrologische maatregelen getroffen (recentelijk al deels uitgevoerd) ten behoeve van vernatting, wat het leefgebied van de Noordse woelmuis in het duingebied juist zal versterken, doordat juist deze gebieden minder geschikt zijn voor andere woelmuissoorten.*
- b) *Het ministerie van EZ beaamt dat verschillende recreatievormen gezamenlijk een effect kunnen hebben op de blauwe kiekendief, velduil en tapuit. In de cumulatietoets zijn deze activiteiten dan ook gezamenlijk beschouwd en worden maatregelen voorgeschreven om effecten voorkomen.*
- c) *Bij het toetsen van de recreatieve activiteiten is de intensiteit (frequentie/aantallen deelnemers/bezoekers) meegenomen om het effect in te schatten op de instandhoudingsdoelen (zie ook bijlage 6 van het beheerplan). Op dit moment is het zo dat als er een nieuwe activiteit (bijvoorbeeld wanneer ergens een nieuw evenement georganiseerd wordt) aan de hand van ecologische toetsing en bijbehorende effecten op instandhoudingsdoelen m.b.t. een desbetreffende Natura 2000-gebied, het bevoegd gezag (Provincie Noord-Holland) beoordeeld of er wel of niet een vergunning nodig*

is op basis van gestelde ecologische effecten, rekening houdend met o.a. bezoekersaantallen, omvang, perioden, locatie etc.

Indien voor een evenement een vergunning noodzakelijk is, en bijvoorbeeld vergund is inzake de Nbwet, en het evenement groeit m.b.t. bezoekersaantallen uit zijn spreekwoordelijk jasje (of wijzigt), dient er opnieuw aan de Nbwet getoetst te worden. Uitkomst kan dan zijn dat bijvoorbeeld de voorschriften wijzigingen (is een nieuw besluit mbt voorschriften) m.b.t. maximaal aantallen bezoekers, het kan ook zijn dat er een nieuw besluit genomen moet worden, of dat de huidige vergunning in stand blijft (bij ongewijzigde effecten waar de vergunning al in voorziet).

Z7-D4

Inspreker geeft aan het opvallend te vinden dat mountainbiken niet in een categorie met een negatief effect valt. Inspreker geeft aan dat mountainbiken vaak buiten de daartoe bestemde paden plaatsvindt. In lijn met het 'stoken van kampvuur illegaal' dat in het beheerplan is genoemd, dient ook het mountainbiken te worden opgenomen als activiteit met een negatief effect, want die zorgt volgens de inspreker voor een aanzienlijke verstoring. Wij begrijpen dat niet alle niet-toegestane activiteiten in de tabel kunnen worden opgenomen, maar omdat ook het 'stoken van kampvuur (illegaal)' wordt genoemd, dient deze activiteit zeker ook te worden opgenomen want die zorgt voor een aanzienlijke verstoring.

*Mountainbiken is conform de Algemene Plaatselijke Verordening alleen toegestaan op bestaande wegen en paden en is ook als zodanig beoordeeld in het beheerplan. Activiteiten die bij wet of APV illegaal zijn, zijn per definitie niet toegestaan. Het opnemen en toetsen van deze activiteiten in het beheerplan vormt geen meerwaarde en zal ook niets veranderen aan de actuele verbodsbepalingen. **Het stoken van kampvuur is (als illegale activiteit) onterecht opgenomen in het beheerplan en zal als gebruiksvorm uit het beheerplan worden gehaald.** Deze activiteit is alleen toegestaan op grond van ontheffing van de APV (tenzij sprake is van een gedoogsituatie) en/of toestemming van de terreineigenaar. Voor illegale activiteiten (waaronder het mountainbiken buiten bestaande wegen en paden) geldt dat dit via het handhavingsspoor moet worden opgelost. Dit zal in het nog op te stellen toezichts- en handhavingsspoor (zie ook paragraaf 7.2.7 van het beheerplan) verder vorm krijgen.*

Z7-D5

Inspreker wijst populatiebeheer voor o.a. hazen, konijnen, eenden en ganzen (talrijke soorten in het Natura 2000-gebied) af. Het veroorzaakt volgens de inspreker veel dierenleed en is tot mislukken gedoemd. In de vorm van schadebestrijding en uitsluitend op de plaats waar ze schade veroorzaken die niet op een andere wijze kan worden voorkomen is volgens inspreker wel acceptabel.

Er vindt in de huidige situatie reeds inspanning plaats om overlast van talrijke (schade)soorten te voorkomen. Populatiebeheer en schadebestrijding vindt plaats conform fauna- en ganzenbeheerplannen en uitsluitend op grond van ontheffing van de Flora- en faunawet. Het Natura 2000-beheerplan brengt geen verandering in deze situatie, aangezien significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen niet aan de orde zijn. Het Faunabeheer wordt in het beheerplan onder voorwaarden vrijgesteld; de faunabeheeractiviteiten dienen binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied plaats te vinden conform de profielschetsen die de provincie Noord-Holland samen met de faunabeheerorganisaties opstelt.

Z7-D15

Inspreker geeft aan dat uit het rapport van Bekker e.a. blijkt dat begrazing ook een negatief effect kan hebben op het voorkomen van de Noordse woelmuis.

Zie het antwoord bij zienswijze Z7-D2.

Z1-D2(b)-Z3-D2(b)

Insprekers stellen dat het kleinschalig historisch medegebruik in hoofdstuk 4 niet worden benoemd, terwijl in paragraaf 8.4 voor de toetsing hiervan naar hoofdstuk 4 wordt verwezen.

Het kleinschalig historisch medegebruik komt nadrukkelijk aan de orde in hoofdstuk 4. Recreatief en particulier medegebruik zijn vormen van gebruik die hun oorsprong en draagvlak hebben binnen het gebied. In het beheerplan wordt onderschreven dat deze activiteiten een sociaal-economisch uitgangspunt zijn en een rol spelen bij de afwegingen ten aanzien van wat wel en wat niet kan in het gebied. In het beheerplan zijn de betreffende vormen van historisch medegebruik onderscheiden en deze zijn ook vermeld in de lijst van het huidige gebruik in bijlage 6. Zie bijvoorbeeld het juttten dat in de categorie Recreatief strandgebruik is opgenomen (activiteit nr. 113). De lijst met het huidige gebruik in bijlage 6 maakt integraal onderdeel uit van de beschrijving en toetsing van het gebruik in hoofdstuk 4. In paragraaf 8.4 wordt, onder verwijzing naar hoofdstuk 4, uitsluitend gesteld dat het kleinschalig historisch medegebruik dat in de huidige situatie plaatsvindt op het eiland voortgezet kan worden. Deze conclusie laat naar onze mening aan duidelijkheid niets te wensen over.

4.2 Instandhoudingsdoelen

Z1-D5, Z3-D5

Insprekers stellen dat er een fout is gemaakt in de reeds vastgestelde habitattypenkaart. Inspreker stellen dat op de habitattypenkaart in de gebieden Waalenburg en Dijksmanshuizen grijze duinen zijn weergegeven, terwijl deze hier niet aanwezig zijn. Volgens insprekers is het beoogde en huidig beheer niet gericht op grijze duinen, maar op dat van graslanden. Insprekers verzoeken om bij aanvragen die getoetst worden in het kader van de PAS rekening te houden met de onterechte aanwijzing als grijze duinen.

De grijze duinen in de gebieden Waalenburg en Dijksmanshuizen op de habitattypenkaart zijn gebaseerd op de vegetatieopnames. Het gaat hier om een bewuste kartering in de 'polder', want deze graslanden liggen op zeezand en kwalificeren vegetatiekundig als duingrasland. Dat ze als grasland worden beheerd is daarnaast geen probleem voor het habitatype (zolang ze maar niet bemest worden). De grijze duinen zullen dan ook niet aangepast worden op de habitattypenkaart.

Z7-D18

Inspreker vindt dat de achteruitgang van de velduil in het beheerplan te makkelijk wordt afgewenteld op oorzaken buiten het Natura 2000-gebied. Inspreker ziet aanwijzingen dat de aanwezigheid van voldoende (veel) voedsel een rol speelt bij het voorkomen van velduil als broedvogel. Inspreker stelt voor een analyse te maken wat er op Texel de laatste decennia in het broedgebied van de soort veranderd is (meer begrazing, hogere recreatiedruk, minder toezicht, meer concurrentie door de toegenomen stand van andere roofvogels) en wat de gevolgen zijn voor de velduil.

In het beheerplan wordt de achteruitgang niet afgewenteld op oorzaken buiten het gebied, maar wordt aangegeven dat de dalende trend op Texel in een bredere context moet worden beschouwd en dat oorzaken (nog) niet allemaal duidelijk zijn (zie ook het antwoord bij Z5-D5). Bij de komende evaluatie van de begrazing (zie ook het antwoord bij Z7-D2) alsook de evaluatie van de effectiviteit van de beheermaatregelen aan het eind van de eerste beheerplanperiode wordt voor de

velduil doelsoorten een nadere analyse uitgevoerd om de staat van instandhouding en knelpunten nader in beeld te brengen.

In de tussentijd worden initiatieven ten gunste van deze soort om de voedselbeschikbaarheid te vergroten, die buiten het beheerplan om worden gerealiseerd (zoals het experiment met de aanleg van vogelakkers dat momenteel loopt), nauwlettend gevolgd. De uitkomsten hiervan kunnen aanleiding geven om in de loop van de eerste of tweede beheerplanperiode alsnog aanvullende maatregelen te treffen.

Z7-D7

Inspreker geeft aan dat het aantal broedende dwergsterns op Texel zeker niet toe is genomen. Het aantal wisselt juist van jaar op jaar sterk en het blijft hier een van de meest kwetsbare soorten (zie pagina 152).

*De gepresenteerde gegevens met betrekking tot de dwergstern zijn inderdaad verouderd. **De gegevens voor deze soort worden geactualiseerd aan de hand van nieuwe SOVON gegevens. De tekst in het beheerplan wordt hiervoor herschreven.** De nieuwe gegevens hebben overigens geen verdere consequenties met betrekking tot de beheermaatregelen. Het broedgebied van de dwergstern en de aanwezige broedgevallen worden beschermd. Jaarlijks wordt opnieuw beoordeeld welke gebieden beschermd moeten worden, daarbij wordt rekening gehouden met jaarlijkse fluctuaties van aantallen en verschuivingen van broedlocaties. Dit staat dan ook als zodanig in het beheerplan omschreven.*

Z7-D9

Inspreker geeft aan dat het aantal bruine kiekendieven de laatste jaren en ook in het duingebied in tegenstelling tot hetgeen in het beheerplan staat beschreven juist sterk is afgenomen (zie pagina 236).

*De gepresenteerde gegevens met betrekking tot de bruine kiekendief zijn inderdaad verouderd. **De gegevens voor deze soort worden geactualiseerd aan de hand van nieuwe SOVON gegevens. De tekst in het beheerplan wordt hiervoor herschreven.** Er zal bij de aanvullende beheermaatregelen ter verbetering van de kwaliteit van de habitattypen van het open duin tevens rekening worden gehouden met de biotoopeisen van de bruine kiekendief. Dit is in lijn met de blauwe kiekendief, velduil en tapuit (zie ook het antwoord bij Z5-D5).*

Z7-D16

Inspreker geeft aan dat de vogelinformatie in het beheerplan verouderd is en op sommige punten onjuist en geeft suggesties voor verbetering. Het betreft hierbij de volgende onderdelen:

- a) Pagina 342. Door inspreker wordt specifiek de broedlocatie van de blauwe kiekendief vermeld. Gezien de gevoeligheid van deze informatie is ervoor gekozen om de betreffende locatie hier niet te vermelden,
- b) Pagina 352. Grote Stern broedt niet buitendijks op De Schorren, maar broedt of heeft gebroed in binnendijkse plassen: de Petten, Ottersaat, Wagejot en Utopia.
- c) Bladzijde 362. Trend van de Tapuit klopt niet. Gegevens van 2e helft van de jaren 90 en de eerste jaren van 2010 zijn de gegevens van Staatsbosbeheer. Daarbij is niet het gehele duingebied (goed) geteld. De laatste jaren ten minste weer tussen 40 en 50 paren.

a) Door inspreker benoemde informatie is relevant. In de beschrijving van de blauwe kiekendief op Texel zal de betreffende locatie globaal

worden opgenomen (een meer specifieke locatie benoemen is niet verstandig, gezien het zeer zeldzame voorkomen van de soort op Texel).

- b) De door inspreker genoemde broedlocaties worden aan de beschrijving van de grote stern op Texel toegevoegd. Op de Schorren hebben in het verleden incidentele broedgevallen plaatsgehad. Daar hier recentelijk geen waarnemingen van zijn gedaan, wordt dit uit het beheerplan verwijderd.*
- c) Bij de figuur van de trend van de tapuit wordt een opmerking gezet dat aantallen in de door inspreker genoemde jaren mogelijk een onderschatting betreft doordat niet het gehele duingebied is geteld.*

4.3 Onderbouwing maatregelen

Z7-D3

Inspreker constateert dat de activiteit 'Vissen met staand want' wordt genoemd in de categorie 'negatief effect na cumulatie'. De hiervoor opgenomen mitigerende maatregel (de broedbiotopen van strandbroeders afzetten) is volgens insprekers onvoldoende, omdat deze activiteit ook schadelijk is voor andere vogels: Eidereenden en Aalscholvers vliegen of zwemmen bij het foerageren in het net. Inspreker verzoekt om extra maatregelen op te nemen voor deze activiteit.

Het vissen met 'staand want' kan op Texel leiden tot verstoring van strandbroeders, tezamen met een aantal andere activiteiten kan dit mogelijk tot een significant effect op strandbroeders leiden. In dat kader is de voorgestelde mitigerende maatregel geschikt en afdoende om verstoringseffecten te voorkomen. Inspreker refereert naar verdrinkingseffecten als gevolg van het gebruik van staande visnetten. Voor de Duinen en Lage Land Texel is verdrinking in staande visnetten op het moment geen knelpunt en hiervoor zijn dan ook geen maatregelen opgenomen in het beheerplan. De eider is binnen het Natura 2000-gebied Duinen en Lage Land van Texel als broedvogel aangewezen, terwijl de aalscholver geen instandhoudingsdoelstelling heeft. De aantallen eiders op Texel liggen in de huidige situatie boven het instandhoudingsdoel.

Staadwantsvisserij vindt op Texel vooral aan de Noordzeekustzone plaats. Voor de Noordzeekustzone geldt dat de bijvangst van vogels door staadwantsvisserij verwaarloosbaar is gebleken. De aantallen gevangen watervogels per soort zijn dusdanig gering ten opzichte van de populatiegrootte dat het effect is te verwaarlozen (zie ook paragraaf 6.5.1 van het beheerplan Noordzeekustzone). Aanvullende maatregelen in het beheerplan zijn dan ook niet noodzakelijk.

Z5-D3

Inspreker stelt dat in het beheerplan Texel ten onrechte wordt gesuggereerd dat de draagkracht van de Waddenzee en Noordzeekustzone voor de strandplevier op orde. Inspreker merkt op dat voor de strandplevier dan wel voldoende geschikt habitat aanwezig is, maar dat veel plekken niet geschikt zijn als broedgebied vanwege intensieve verstoring (pag. 66). Een gebrek aan rustige broedlocaties is volgens de inspreker wel degelijk een knelpunt die er mede voor zorgt dat de draagkracht van het gebied nu niet op orde is. Inspreker is van mening dat gerichte maatregelen getroffen dienen te worden zoals het op voorhand afsluiten van kansrijke broedlocaties, zodat deze gevrijwaard blijven van verstoring.

In het ontwerp beheerplan wordt op de betreffende pagina uitsluitend gesteld dat het potentieel van beide Natura 2000-gebieden (qua draagvlak) in principe voldoende is om de doelstellingen te bereiken. Dat het volledige potentieel van beide gebieden in de huidige situatie niet wordt gehaald, blijkt uit het feit dat sprake is

van een negatieve trend voor de strandplevier. In het beheerplan wordt dit onderschreven en wordt aangegeven dat een gebrek aan rustige broedlocaties een knelpunt voor de strandplevier vormt, zie ook paragraaf 6.3.1 en 6.3.4. Wij beamen dus dat de draagkracht van beide gebieden in de huidige situatie niet op orde is. In het beheerplan zijn dan ook beheermaatregelen voor de strandplevier opgenomen. Deze maatregelen zijn in lijn met hetgeen door inspreker wordt voorgesteld: de broedgebieden en potentiële (kansrijke) broedgebieden worden afgezet en daarmee gevrijwaard van verstoring. Jaarlijks zal worden bekeken welke gedeelten hiervoor in aanmerking komen. Bij de uitwerking wordt afgestemd met de provincie Noord-Holland als uitvoerder.

Z5-D4

Inspreker geeft aan dat ten onrechte wordt gesteld dat de draagkracht van het Natura 2000-gebied Waddenzee voldoende is voor grote stern, visdief en noordse stern (pag 67). Inspreker geeft aan dat deze drie doelsoorten zich onder de gestelde doelaantallen bevinden. Inspreker geeft aan het terecht te vinden dat voor deze soorten maatregelen in het ontwerpbeheerplan Waddenzee zijn opgenomen.

*Uit beheerplan Waddenzee blijkt de huidige draagkracht voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voor de grote stern, visdief en noordse stern inderdaad onvoldoende. Het volledig potentieel van het gebied wordt in de huidige situatie niet gehaald. **De tekst in het beheerplan Duinen en Lage Land Texel over de huidige draagkracht van de Waddenzee voor de grote stern, visdief en noordse stern zal worden aangepast en in lijn gebracht met de tekst van het beheerplan Waddenzee.** Dit heeft overigens verder geen consequenties met betrekking tot de uit te voeren maatregelen.*

Z5-D5

Inspreker stelt dat er in het beheerplan ten onrechte geen concrete maatregelen zijn opgenomen ter verbetering van het leefgebied van de tapuit, velduil en blauwe kiekendief. In het beheerplan worden geen extra maatregelen voorgesteld omdat de oorzaken buiten Texel zouden liggen en de oorzaak voor de landelijke dalende trend onduidelijk is. De inspreker is het daar niet mee eens en stelt dat er wel degelijk oorzaken binnen het gebied liggen. Volgens inspreker is er een handelingsperspectief voor deze soorten, inspreker doet hiervoor meerdere suggesties.

Zowel op landelijk als Europees niveau is sprake van een dalende trend van de aantallen van de tapuit, velduil en blauwe kiekendief. De verwijzing in het beheerplan naar de landelijke trend is vooral bedoeld om aan te geven dat de dalende trend op Texel in een bredere context moet worden beschouwd en dat oorzaken (nog) niet allemaal duidelijk zijn. In de eerste beheerplanperiode zullen de extra beheermaatregelen ter verbetering van de kwaliteit van habitattypen van het open duin bijdragen aan een verbetering van het leefgebied van de tapuit, velduil en blauwe kiekendief. Bij de uitvoering van de beheermaatregelen wordt rekening gehouden met de biotoopeisen van de tapuit, velduil en blauwe kiekendief. Er zijn voorsnog geen aanvullende maatregelen voorzien.

Initiatieven ten gunste van deze soorten, zoals de aanleg van vogelakkers, die buiten het beheerplan om worden gerealiseerd (er loopt momenteel een experiment), worden nauwlettend gevolgd en kunnen aanleiding geven om in de loop van de eerste of tweede beheerplanperiode alsnog aanvullende maatregelen te treffen.

Z2-D2

Inspreker spreekt zijn verontrusting uit over het steeds actiever laten verstuiven van grijze duinen. Inspreker stelt dat, mede als gevolg van de begrazing, de begroeiing op veel plaatsen nagenoeg verdwijnt en dat geïnitieerde verstuivingen zich snel uitbreiden. Inspreker vraagt zich dan ook af deze 'witte duinen' niet haaks staan op het streven naar grijze duinen op die locatie. Inspreker verzoekt om de

verstuingen wat meer tegen te gaan en ziet tevens graag een inventarisatie van de begrazing van de duinen om naast de mogelijk positieve kanten ook de negatieve kanten (schade aan de natuur) in beeld te brengen.

Voor zowel uitbreiding als kwaliteitsherstel van de grijze duinen is het open maken van de vegetatie een adequaat beheer. Verstuing zorgt ervoor dat de begroeiing van grijze duinen op de langere termijn in stand kan blijven en verbeteren. Ook kunnen door het openmaken van de begroeiing vegetaties die nu niet kwalificeren zich ontwikkelen tot vegetaties van grijs duin. Lokaal stuivend zand past bij het habitatype grijze duinen. Door verstuing wordt aan natuurlijke ontwikkelingen ruimte gegeven (zie paragraaf 6.1.1). Het creëren van verstuingen zal als maatregel niet overal worden toegepast. Als vervolg op het beheerplan worden de maatregelen ter verbetering van het habitatype nader uitgewerkt, welke in eerste instantie met belanghebbenden wordt besproken. Daarnaast zal er in de praktijk voor de uitvoering in de maatregelen met experts goed bekeken worden op welke plekken verstuing exact wel en niet gestimuleerd moet worden.

Z1-D3, Z3-D3

Door insprekers wordt aangegeven dat de ontwikkelruimte van Texel voor een groot ingenomen wordt door prioritaire projecten elders in Nederland. Voor de insprekers is dit onaanvaardbaar, hieruit blijkt immers dat er voor het in stand houden van de natuur op Texel meer ontwikkelruimte is dan nu wordt geboden. Hieruit trekken insprekers de conclusie dat het hier een theoretische benadering betreft en niet zozeer te maken heeft met het in stand houden van de fysieke natuur. Insprekers verzoeken dan ook om de in het beheerplan voorgestelde maatregelen en de ontwikkelruimte in overeenstemming te brengen met de specifieke Texelse situatie.

Voor zienswijzen op hoofdstuk 5 en PAS gerelateerde zienswijzen wordt verwezen naar de 'Nota van Antwoord, Zienswijzen op het Programma Aanpak Stikstof'. Nieuwe zienswijzen kunnen worden ingebracht bij de actualisering van de PAS gebiedsanalyse in de 2e helft van dit jaar.

Z1-D4, Z3-D4

Insprekers verzoeken om de tekst uit hoofdstuk 5.3 en de bijbehorende figuren 5.10 tot en met 5.13 in overeenstemming met elkaar te brengen. Uit de figuren blijkt dat in een groot aantal gebieden geen sprake is van een stikstofprobleem. Dit vertaalt zich volgens de inspreker echter niet terug in de ontwikkelruimte per tijdvak.

Voor zienswijzen op hoofdstuk 5 en PAS gerelateerde zienswijzen wordt verwezen naar de 'Nota van Antwoord, Zienswijzen op het Programma Aanpak Stikstof'. Nieuwe zienswijzen kunnen worden ingebracht bij de actualisering van de PAS gebiedsanalyse in de 2e helft van dit jaar.

Z2-D1(a)

Inspreker geeft aan dat er verspreid over het gebied grote hoeveelheden ganzen aanwezig zijn. Daarnaast zijn er met name in natuurgebied de Geul en de Muy tijdens het broedseizoen grote hoeveelheden broedende aalscholvers aanwezig zijn. Door hun uitwerpselen komen grote hoeveelheden stikstof en fosfaat in het water terecht. Inspreker verzoekt om deze zogenaamde 'natuurlijke bron' mee te nemen in de berekeningen en ook aan te geven welke toenemende invloed op gebied van stikstof en fosfaat dit heeft op het gebied.

Eutrofiering door uitwerpselen van vogels in de door inspreker genoemde gebieden worden als knelpunt benoemd in het beheerplan (zie ook paragraaf 5.4.6). Hier is bij het bepalen van de herstelstrategieën- en uitwerking van beheermaatregelen in het kader van de PAS dan ook rekening mee gehouden. Stikstofberekeningen in het kader van de PAS omvatten uitsluitend atmosferische depositie. Het is niet mogelijk om de uitwerpselen van vogels als natuurlijke bron in de berekeningen mee te nemen.

Z2-D1(b)

Inspreker vraagt zich af welke mogelijkheden er in het beheerplan staan om eventueel wat aan de populatie ganzen en andere soorten (aalscholvers, kauwen e.d.) te doen en deze terug te dringen.

Er vindt in de huidige situatie reeds inspanning plaats om overlast van talrijke (schade)soorten (waaronder ganzen) te voorkomen, zie ook: <https://www.noord-holland.nl/web/Projecten/Faunabeheer-in-NoordHolland.htm>

Populatiebeheer en schadebestrijding vindt plaats conform faunabeheerplannen en het Ganzenbeheerplan Noord-Holland 2015-2020 en uitsluitend op grond van ontheffingen van de Flora- en faunawet. Het Natura 2000-beheerplan brengt geen verandering in deze situatie. De kauw wordt beheerd onder het regime van de landelijke vrijstelling. De aalscholver heeft een beschermde status in het kader van de Flora- en faunawet, daarnaast kennen de Natura 2000-gebieden Noordzeekustzone en Waddenzee een instandhoudingsdoelstelling voor deze soort. Bestrijding van deze soort op Texel zou van invloed kunnen zijn op deze doelstellingen en is daardoor niet gewenst.

Z7-D10

Inspreker meldt dat vanuit de natuurorganisaties zeker niet is gevraagd om meer ganzen te gaan doden (door vergassen). Volgens de inspreker is dat gevraagd door de beheerders van de natuurterreinen. Inspreker is van mening dat dit populatiebeheer 'water naar de zee dragen' is en gepaard gaand met veel dierenleed. De populatie zal zich blijvend in een groeifase bevinden. Vroegere massale bestrijdingsacties in ons land van konijnen, wilde eenden, houtduiven, huismussen etc. hebben volgens de inspreker destijds ook nauwelijks of helemaal geen effect gehad op de populaties van die soorten. Er zijn volgens de inspreker ook andere maatregelen mogelijk. Zoals nu al kwetsbare zoetwaterkolken en plassen in het duingebied uitgerasterd worden tegen begrazing door het vee, kan dat bijvoorbeeld ook gebeuren tegen ganzen.

*In het beheerplan staat beschreven dat vanuit het eiland een gezamenlijk voorstel vanuit de landbouw- en natuurorganisaties is gedaan om in aanvulling op de bestaande aanpak over te gaan op vergassing. Met de 'natuurorganisaties' worden in dit geval de terreinbeherende organisaties, die vertegenwoordigd zijn in de Faunabeheereenheid, bedoeld. **De betreffende zin in het beheerplan wordt hiervoor aangepast.***

In de huidige situatie vindt reeds (buiten het beheerplan om) inspanning plaats om schade en overlast door ganzen te verminderen. Populatiebeheer en schadebestrijding vindt plaats conform het Ganzenbeheerplan Noord-Holland 2015-2020 en uitsluitend op grond van ontheffingen van de Flora- en faunawet. Het Natura 2000-beheerplan brengt geen verandering in deze situatie, aangezien significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen niet aan de orde zijn. Wel wordt in het beheerplan onderschreven dat voor de terreinbeheerders het huidige populatiebeheer onvoldoende is, temeer schade aan natuurwaarden optreedt. In het kader van het Ganzenbeheerplan is onderzocht of er andere bevredigende oplossingen zijn ter bestrijding van schadesoorten.

Z7-D11

Inspreker stelt dat door de beheermaatregelen de broed- en foerageergebieden van blauwe kiekendief en velduil zeker niet verbeteren (paragraaf 6.4.3). Volgens inspreker zullen de leefgebieden er eerder door verslechteren.

Bij de aanvullende beheermaatregelen ter verbetering van de kwaliteit van de habitattypen van het open duin (tevens leefgebied van de blauwe kiekendief en velduil) wordt rekening gehouden met de biotoeisen van de blauwe kiekendief en velduil (zie ook het antwoord bij Z5-D5). Daarnaast wordt er een visie en evaluatie opgesteld met betrekking tot begrazing, waarbij ook de kiekendief en velduil in ogenschouw worden genomen (zie ook het antwoord bij Z7-D2). Het

begrazingsbeheer kan zodoende beter op de blauwe kiekendief en velduil worden afgestemd, indien de evaluatie hiertoe aanleiding geeft. Ten overvloede wordt hier vermeld dat initiatieven ter verbetering van het leefgebied buiten het beheerplan om, nauwlettend worden gevolgd en aanleiding kunnen zijn om in de loop van de eerste of twee beheerplanperiode aanvullende maatregelen te treffen (zie ook het antwoord bij Z5-D5).

4.4 Sociaal economische aspecten

Z1-D2(a), Z3-D2(a)

Insprekers geven aan dat in het voortraject gezamenlijke afspraken zijn gemaakt die geresulteerd hebben in een concept beheerplan. Inspreker stelt dat het plan zonder overleg is aangepast en geeft aan dat:

- a) de sociaal economische paragraaf niet in zijn geheel is opgenomen;
- b) passages over het blijvend bestaan van bestaand gebruik onvoldoende zijn weergegeven.

Insprekers stellen dat het hierdoor onzeker is geworden of het bestaand gebruik (op termijn) is geborgd en voorzien gevolgen voor de eilandeconomie als gevolg van het beperken van de gebruiksmogelijkheden door het schrappen van onderdelen. Insprekers verzoeken om de sociaal economische paragraaf in zijn geheel in paragraaf 4.2 in te voegen en samen met de sector te zoeken naar tekstpassages die het bestaand gebruik en de toekomstige economische ontwikkelingen volwaardig borgen.

De tekst over de sociaal economische paragraaf is besproken in een projectgroep vergadering. In die projectteamvergadering is aangegeven dat de tekst van TOP niet in zijn geheel overgenomen kon of zou worden. Afgesproken is dat de oorspronkelijke tekst van Texels Ondernemers Platform als achtergrond document beschikbaar blijft en dit is ook als zodanig vermeld in het beheerplan (zie begin hoofdstuk 8 Sociaal economische aspecten).

De sociaal economische paragraaf van het beheerplan heeft overigens geen gevolgen voor de economie. Wanneer er over de rest van het beheerplan dus wel overeenstemming is, zijn er geen onverwachte effecten voor de eilandeconomie. Uit de toetsing van het huidige gebruik (zie paragraaf 4.4) is namelijk gebleken dat het merendeel van de activiteiten op Texel vergunningvrij zijn en kunnen worden voortgezet. Slechts een beperkt aantal activiteiten kan alleen onder voorwaarden of met mitigerende maatregelen doorgang vinden. Bij het samenstellen van de maatregelen en voorwaarden is zoveel mogelijk rekening gehouden met de betreffende gebruiksvormen. Conform het huidige beheerplan is het huidige gebruik dan ook geborgd, daarnaast is er geen aanleiding om te veronderstellen dat dit op langere termijn wezenlijk anders zal zijn. Voor toekomstige activiteiten op en rond Texel geldt dat in beeld moet worden gebracht of deze activiteiten negatieve effecten kunnen hebben op het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Dit is in de huidige situatie al het geval en zal als gevolg van het beheerplan niet wezenlijk veranderen (zie verder ook hoofdstuk 9 van het beheerplan). Uitzonderingen zijn de activiteiten die al in dit beheerplan beschreven zijn.

5 Uitvoeringsprogramma en monitoring

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op de wijze van uitvoering, de borging, planning, verantwoordelijkheden, de

financiering en de verwachte schade van de voorgestelde maatregelen en de monitoring van die maatregelen

5.1 Wijze van uitvoering maatregelen

Z7-D8

Inspreker constateert met betrekking tot de PAS (blz. 153) dat door het toestaan van bijvoorbeeld uitbreiding van het aantal stuks vee er steeds meer werkzaamheden moeten worden uitgevoerd in het duingebied (maaien, plaggen, etc.). Inspreker maakt zich zorgen over de effecten op de (avi)fauna, mede doordat er geen goede monitoring is van een nulsituatie. Inspreker geeft aan dat de anti-verzuringmaatregelen negatief zijn voor enkele zeldzame doelsoorten in het Natura-2000 gebied en geeft aan dat het beter zou zijn het probleem bij de bron aan te pakken i.p.v. symptoombestrijding.

Voor zienswijzen op hoofdstuk 5 en PAS gerelateerde zienswijzen wordt verwezen naar de 'Nota van Antwoord, Zienswijzen op het Programma Aanpak Stikstof'. Nieuwe zienswijzen kunnen worden ingebracht bij de actualisering van de PAS gebiedsanalyse in de 2e helft van dit jaar.

5.2 Borging van maatregelen

Z2-D4

Inspreker vraagt zich af of het jagen op hazen in de jachtperiode in de duinrand, grenzend aan zijn bollenpercelen (zoals in het verleden afgesproken), ook is opgenomen in het beheerplan? Inspreker verzoekt, wanneer deze mogelijkheid niet in het beheerplan is opgenomen, om een passage hierover in het beheerplan op te nemen.

Jagen ofwel faunabeheer op hazen in de duinrand is opgenomen in het beheerplan en is identiek aan het door inspreker voorgestelde tekst: "Schade, die ondanks het faunabeheerplan op gronden buiten het Nationaal Park ontstaat door wild dat een deel van de tijd in het park verblijft, wordt in principe bestreden op deze gronden zelf. Dit betekent dat bijvoorbeeld wildschade door hazen en fazanten aan bloembollenvelden ter plekke dient te worden bestreden. In bijzondere gevallen kan dit ook in de randzone van het natuurgebied. Hiervoor is een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet vereist. Dat de schade ook kan worden bestreden in de randzone van het natuurgebied acht het Overlegorgaan van het Nationaal Park reëel. Omdat deze afspraak geen Natura 2000 doelen schaadt wordt deze afspraak onderschreven vanuit dit beheerplan." Het beheerplan brengt dus geen verandering in de bestaande situatie met betrekking tot bestrijding van schade door hazen.

5.3 Verwachte schade door maatregelen

Z2-D3

Inspreker wil dat het beheerplan geen negatieve werking heeft op zijn naastgelegen percelen (geen schaduwwerking).

De maatregelen zijn gekozen om de natuurdoelen te realiseren. De intentie is dat de negatieve werking van de maatregelen zo klein mogelijk zal zijn. Bij de uitwerking van de maatregelen worden mogelijke negatieve effecten zoveel mogelijk voorkomen. In hoofdstuk 4 en hoofdstuk 9 is beschreven wat de gevolgen van deze maatregelen zijn voor huidige activiteiten (gebruik) en nieuwe ontwikkelingen.

5.4 Monitoring

Z7-D14

Inspreker geeft aan dat aanvullend op de monitoring zoals beschreven op pagina 267 in de terreinen van Staatsbosbeheer door vrijwilligers van de Vogelwerkgroep een jaarlijkse telling plaatsvindt (Seetingsnollen, Duinpark, Bleekersvallei en Westerduinen).

De door inspreker benoemde monitoring is toegevoegd in het overzicht in het beheerplan.

6 Ambtelijke wijzigingen

Inspreker vraagt of chopperen en het uittrekken van Grauwe wilg rond de Horsmeertjes een effectieve, uitvoerbare maatregel is? Defensie heeft altijd als uitgangspunt voor haar terrein gehanteerd om de successie zoveel mogelijk zijn gang te laten gaan. Grauwe wilg hoort bij het habitatype kruipwilgstruweel. Het uittrekken van de Grauwe wilg is geen PAS maatregel en het wordt opgevoerd als maatregel ten behoeve van het habitatype Kruipwilgstruweel. Het is niet duidelijk wat de achtergrond van deze maatregel is, behalve dat de trend van kruipwilgstruweel in de tabel op blz 49 negatief is. Als dit de aanleiding is voor de maatregel, dan zou dit duidelijker in het beheerplan beschreven moeten worden.

Het habitatype kruipwilgstruweel wordt gevormd door kruipwilg gedomineerde begroeiingen. Als grauwe wilg domineert, kwalificeert de vegetatie niet langer meer als het habitatype kruipwilgstruweel. De maatregel trekken van grauwe wilg is erop gericht het habitatype kruipwilgstruwelen in stand te houden.

Het trekken van grauwe wilg zal uitsluitend plaatsvinden ter hoogte van de locaties rondom de Horsmeertjes met uitzondering van het defensieterrein. Het trekken van de grauwe wilg is hier ter ondersteuning van het chopperen en zal niet op grote schaal toegepast worden.

De achtergrond van de maatregelen (zie hiervoor) zal duidelijker in het beheerplan worden omschreven. Als maatregel wordt het trekken van grauwe wilg daarnaast gekoppeld aan de beheermaatregel chopperen ter plaatse.